

SZÁMUNK
TARTALMA:

- 1091 **HARC AZ ÉTER HULLÁMAIN**
Godó Ágnes
- 1093 **AZ AGY SÉRÜLÉSEI**
Dr. Jármay Valéria
- 1094 **A LÓ A GÖRÖG MŰVÉSZETBEN**
Artner Tivadar
- 1098 **A HIÁNY OKAIRÓL ÉS KÖVETKEZMÉNYEIRŐL BESZÉLGETÉS**
KORNAI JÁNOS
KÖZGAZDÁSSZAL
Németh Ferenc
- 1100 **NYELV ÉS ÉLET: VALÓS**
Dr. Hexendorff Edit
- 1101 **BŐSZ LÁNYOK: A HURRIKÁNOK**
Dr. Vécsey Zoltán
- 1102 **VILÁGBAJNOKSÁG A BALATONON VITORLAZÁS – HAJÓ NÉLKÜL**
Bedő István és
Pfenninger Ottó
- 1106 **BESZÉLŐ KÉPEK: A SKORPIÓK NASZTÁNCA**
Loksa István
- 1108 **ÉPÍTÉSZETI BARANGOLÁS JAPÁNBAN 4. TOKIO**
Bognár Botond
- 1112 **A TIT BUDAPESTI JÓZSEF ATTILA SZABADEGYETEME 1980/1981-ES TANÉVÉNEK PROGRAMJA**
- 1113 **A HETKOZNAPOK LÉLEKTANA: ELLENTÉTES KÉSZÍTÉSEK**
Dr. Ignác Piroška
- 1115 **MŰZEUM – ÚJ ISMERETTERJESZTŐ FILMEK**
- 1116 **A TUDOMÁNY VILÁGA**
- 1119 **A HÁTLAPON: ZAPORVIRÁG**
Mátyás Katalin

Címképünk:

Vitorlázás – hajó nélkül című cikkünkhöz
(Jankó Mária felvétele)

A következő számunk
tartalmából:

A háromszögterápia • A kőszén helye gazdaságunkban • Az országos fénycsapdahálózat • Hogyan keletkezik a szivárvány? • Szingapur, az „Oroszlánváros” • A mozduló falu • A ló a római művészetben • „Gavallér” gorillák, „csapodár” csimpánzok

KEDVES
ÉLET ÉS TUDOMÁNY!

A televízió és az írott sajtó figyelemfölkeltő híradásai nyomán sok ember érdeklődése fordult a *Rudabányai-hegység* szigetszerűen kiemelkedő darabja. az

ESZTRAMOS-HEGY

felé. (Lapunk ez évi 11. számában *Hazslinszky Tamás* írt az ottani barlangokról, majd *Nagy Géza* hozzászólását közölte 13. számunkban a *Kedves Élet és Tudomány* című rovatunk. — A szerk.)

Úgy vélem, érdekelheti az olvasókat, hogy *Esztramoson* a múlt év végén, az ottani nagy mészkőbánya robbantásai során még egy újabb — számottevő leletanyagot adó — barlang került napvilágra. Ez az üreg a külszíni bányaműveléssel feltárt barlangok közül immár a *hetedik*. (A többi — az egyedül védelem alá helyezett úgynevezett *Földvári-barlang* kivételével — köztudomásúan lefejtették.)

Ez a legutoljára előkerült barlang az esztramosi bányának a *Tornaszentandrás* felőli falában, a jelenlegi 312 m magasságú bányatalp fölött, mintegy 320 m magasságban nyílik. Mindössze egyetlen nagy tereméből áll, de ezt a dús cseppkőképződmények és leszakadt sziklatömbök több részre tagolják. Ez a kialakulása óta nyitott légterű üreg annak a barlangsornak a tagja, amely — az őslénytani leletek biztonsága szerint — legalább 3—4 millió éves. (Ez azt jelenti, hogy ez a legújabb barlang hazánk *legidősebb* ilyen képződménye!)

A most feltárt üreg hatalmas cseppkőlefolyásaira tömegesen települt *borsókő*, tús *kalcitosomó*, meg a sajátos esztramosi *görbe cseppkő*. Ásványkitöltése tehát *eltér* a földtanilag fiatalabb korú, alacsonyabban — 305 m-es magasságban — elhelyezkedő *Földvári-barlangétól*, amely kristálytűkben ugyan szegényebb, de a sajátos, puha, kenhető ásványban, a „hegyi tej”-ben gazdagabb.

Az esztramosi barlangok vizsgálatával nemcsak az „üreg” korát, különleges ásványait és ősmaradványait ismerhettük meg, hanem általánosabb, az *Aggteleki-karszt* kialakulására és fejlődésére vonatkozó következtetéseket is levonhatunk. Az esztramosi barlangok 300—320 m közötti tengerszint fölötti magassága arra mutat, hogy a karsztvíz szintje a *Felső-Bódva-medencében* 3—4 millió évvel ezelőtt a mainál jóval *magasabban*, ezeknek a barlangoknak a szintjéhez közel volt. Minthogy az *Aggteleki-karszt* nagy barlangjai — például a *Baradla*- vagy a *Béke-barlang* patakos járatai — alacsonyabban alakultak ki, ez a körülmény részint a hegységképző erőhatások térszínalakító tevékenységére, részint ez utóbbiaknak *fiatalabb* korára, pleisztocén kori keletkezésükre utal.

Az Esztramos barlangjaiból eddig is igen sok, nemzetközi érdeklődésre is számot tartó tudományos leletanyag került elő, ám ezeknek csak egy kis részét sikerült megmenteni az utókor számára. Sajnos, immár csupán néhány *szakcikk* fog rájuk emlékeztetni, no meg azok a *fényképek* idézik őket, amelyek a robbantások előtt készültek.

Dr. Kordos László

kislexikon

Cikkeinkben csillag jelzi azokat a kifejezéseket és neveket, amelyek a kislexikonban szerepelnek.

AMBIVALENS: kétértelmű, kétféleképpen is érthető. A pszichológiában olyan lelkiállapottal kapcsolatos, amikor valakiben egyidejűleg két ellentétes érzélem nyilvánul meg ugyanazon személy vagy tárgy iránt. (Ellentétes késztetések)

HONI HADSEREG: Lengyelország német megszállása idején az emigráns kormány köré csoportosuló erők hazai politikai és katonai szervezete; a németekkel vívott harcot gyengítette szovjetellenessége és konzervatív társadalmi beállítottsága. (Harc az éter hullámain)

INSTITUCIONALIS (latin institutio a. m. intézmény): intézményes, a meglevő — jelen esetben a kutató által vizsgált gazdasági — intézményekből eredő. (A hiány okairól...)

KONDENZÁTOR (elektromos ~): elektromos töltés tárolására alkalmas eszköz. Két vezető anyagból készült fegyverzetet (elektrodját) egymástól szigetelő réteg választja el. Szigetelő anyaga szerint levegő-, csillám-, papír-, olaj-, elektrolit-, kerámia és műanyag ~-okat különböztetünk meg. (Harc az éter hullámain)

LAPPANGÓ HŐ: régebbi kifejezés az időjárási folyamatokban leköttött azon hőmennyiség, vagyis hőenergia megjelölésére, amely az időjárás későbbi változásai során még felszabadulhat, és más energiaforrássá, például mozgási vagy kémiai energiává alakulhat. (A hurrikánok)

LIMBIKUS RENDSZER: a nagyagyféltekék középső-alsó felszínén található ősi agykérgek, valamint a velük kapcsolatos kéreg alatti magvak összefoglaló neve. Szerepe van a vérnyomás szabályozásában, a gyomorbélrendszer mozgásaiban, stb. (Az agy sérülései)

METOPÉ: a dór templomok párkányán levő négyszögletes mező, amelyet gyakran mitológiai jeleneteket ábrázoló domborművekkel díszítenek. (A ló a görög művészetben)

POSZTMODERN IRÁNYZAT: kortárs építészeti irányzat: képviselői — hasonlóan a késői reneszánsz alkotóihoz — a különböző korstílusok elemeit felhasználva fejezik ki építészeti mondanivalójukat. (Építészeti barangolás Japánban)